

Bűvösvölgy: az alkotásból médiaértés születik

Tanári segédanyagok online gyűjteményét kínálja a Médiaszertár

Katona Gergely osztályvezető, Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság, Digitálisműveltség-fejlesztési Osztály

Absztrakt

A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság által működtetett Bűvösvölgy médiaértés-oktató központok a kreatív kifejezésen keresztül fejlesztik a gyerekek kritikai érzékét. Foglalkozásaik stúdiókönyezetben teszik lehetővé a kép, hang, reklám, hír, filmes elbeszélés mediális logikájának feltérképezését, miközben a netbiztonsági tudatosság fejlesztésére is odafigyelnek. Oktatói csapatuk a pandémia időszakát online segédanyagok írásával töltötte, főként aktuális médiaszövegeket feldolgozó anyagaik széles pedagógus-közösséggel egyeztetve készültek.

Központjaink

Központjainkat a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság hozta létre, hogy támogassa a gyerekeket a média tudatos és biztonságos használatában. A Bűvösvölgyek minden 9-16 éves magyar diák számára elérhetőek, 2014 óta Budapesten, 2017 óta Debrecenben, és 2020 ősze óta már Sopronban is. A látogatás ingyenes, sőt az utazás költségeit és megszervezésének feladatát is átvállaljuk, a gyerekek családi, szociális háttere, a település, közösség teherbíró képességének különbségei nem lehetnek akadályai a hozzáférésnek. Normális körülmények között minden

tanítási napon iskolai szervezésben fogadjuk 9-16 éves diákok 32-48 fős csoportjait, programjuk négy darab egyórás foglalkozásból áll, amelyet foglalkozás-kínálatunkból választunk ki. A budapesti, debreceni, vagy soproni központba látogató gyerekek játszva, aktív alkotófolyamatok során tanulják meg, hogyan hat rájuk a média. Egyedülálló eszközpark és képzett médiaértés-oktatók segítik őket. (1. kép)

Játsszuk el!

A központok működése arra a felfogásra épül, hogy a média megértéséhez az előállításán át vezet a legtanulságosabb út. A

1. kép

gyerekeknek képessé kell válniuk nem csak befogadni, de valamilyen korlátozott értelemben létrehozni ezeket a tartalmakat. A saját médiaprodukcióval leleplezhető a média mágikus világa, és kialakítható egy alkalmas környezet a kreatív és kritikai készségek együttes fejlesztésére. Nem professzionális tartalomalkotókat képzünk persze (egynapos látogatásokkal ez lehetetlen volna), expresszív oktatási módszerünk inkább a megértést, az értelmezést, a ráébredést és az önkifejezést hangsúlyozza. Vagyis a kreatív kifejezésen keresztül a kritikai készség és az önreflexió fejlesztését szolgálja. Nem frontálisan elmondjuk, hanem eljátsszuk és közben megértjük.

Programunk igazodik a Nemzeti alaptanterv törekvéseihez. Foglalkozásaink és segédanyagaink a kerettantervi követelményekhez kapcsolódva vezetik be a médiaértés alapkérdéseit, és így képesek segíteni az eltérő háttérű, különféle főszakokkal rendelkező (például magyar nyelv és irodalom szakos, vagy vizuális kultúra szakos) pedagógusok munkáját.

A paletta: kép, hang, hír, reklám, film és a kétarcú net

A diákcsoportok a Bűvösvölgyben olyan foglalkozásokon vesznek részt, amelyek médiatípusokhoz, illetve ezek eszközeihez és dilemmáikhoz vannak rendelve. (2. kép)

Bár a gyerekek képek között töltik mindennapjaikat, nem tudják, milyen tudatos tervezés áll a média képeinek kiválasztása és megszerkesztése mögött. Egy nyomtatott vagy online magazinban a képek elhelyezése, keretezése, a színek és kontrasztok beállítása, retusálása sokféle többletjelentést ad hozzá az üzenethez. A gyerekek a foglalkozásban magazintípusokhoz szerkesztenek címlapfotót, és válogatják ki egy képi elbeszélés elemeit egy fotósorozatból, amit képaláírással, szalagcímekkel alakítanak a szándékaikhoz.

2. kép

A hangokkal foglalkozó programokon a nagyobbak rádiósként dolgozhatnak egy reggeli műsor színes, beszélgetős, hírekkel és reklámmal gazdagított keretei között, a kisebbek animációs filmrészleteket zörejeznek, szinkronizálnak.

A hírekkel foglalkozó programon a gyerekek megtanulják, hogy milyen szempontok alapján kerülhet be egy hír az esti híradóba, és hogy a szenzációhajhász feldolgozásmód sajátosan közvetíti a valóságot. Egy általuk választott híryanagból több álláspontot bemutató riportot állíthatnak össze. A már rögzített anyagokat felkonffal, narrációval és interjúval egészíthetik ki. A részletek kiválasztásával és sorbarendezésével maguk szerkeszthetik a riportot. A kisebbek azt próbálhatják ki, milyen lehet egy időjárás-jelentő, hírolvasó munkája – szemben a sűgőgéppel.

A reklámnak szentelt foglalkozáson közösen térképezik fel, hogyan

hatnak rájuk a reklámok, amikor maguk is reklámot állítanak össze kész felvételekből, stock videókból saját kreatív elképzeléseik szerint.

A filmes foglalkozáson a gyerekek megtapasztalhatják, hogyan áll össze egy film, és kipróbálhatják magukat a legfontosabb szerepökben. A történetet bizonyos kész műfaji sémák segítségével maguk találják ki, majd a szereposztás, a párbeszéd felvázolása után forgatnak. A vágópultnál előre rögzített snittek beillesztésével és a zene kiválasztásával teszik teljessé a produkciójukat, amelyet az oktatókkal rögtön elemezhetnek is. (3. kép)

Az interneten a gyerekek a közösségi tartalmak fogyasztóiként és alkotóiként is jelen vannak, fontos tisztában lenniük a biztonságos használat feltételeivel, a kockázatokkal és veszélyekkel is. Mindenki számára kötelező netbiztonsági foglalkozásunkon olyan

történetekben hívjuk őket részt-
vevő döntésekre, amelyek meg-
értetik az online adatvédelem, az
online zaklatás, behálózás, vagy a
szexing jelentését és lehetséges
következményeit. Az internetes lé-
tezés derűsebb oldalán a gyerekek
olyan közös projektszerű munkába
kapcsolódnak be, amelynek révén
sokféle hasznos internetes oldalt,
alkalmazást ismerhetnek meg. (4.
kép)

A központokban szerzett tapaszta-
lataikat utóbb az iskolában, a mé-
diaórán is megvitathatják, hiszen
a Bűvösvölgyben készült média-
tartalmakat pedagógus kísérőjük
egy online felületről le is töltheti.
Ugyanitt szerezhetik be a látogatás
előtti felkészülés korosztályra sza-
bott segédanyagait is.

Egyenlő hozzáférés

A Bűvösvölgyek teljesen egyenlő
hozzáférést nyújtanak minden 9-16
éves gyerekcsoport számára, a re-
gisztráció online, a jelentkezés sor-
rendjében történik. A széleskörű

hozzáférés érdekében a látogatás-
ra pedig egy OM-azonosítóval ren-
delkező oktatási intézmény diákjai
egy évben csak egyszer regisztrál-
hatnak. Az érdeklődésen és szemé-
lyiségen túl az előismeretekben és
digitális hozzáférési lehetőségek-
ben is nagy különbségek lehetnek
a hozzánk látogató diákok között
attól függően, hogy milyen helyi,
személyes és iskolai, települési hát-
térrel rendelkeznek. Ez azonban
nem szelekciós szempont. Minden
gyereknek ugyanazt az eszközpar-
kot kínáljuk, de a foglalkozás mene-
te alkalmazkodik a gyerekek életko-
rához és az adott csoportok eltérő
előismereteihez, kompetenciáihoz.
Erre a foglalkozások többféle lehet-
séges forgatókönyve és oktató kol-
légáink pedagógusi tapasztalatai
adnak lehetőséget.

A központok abban az értelemben
is egyenlő hozzáférésre töreked-
nek, hogy van már tapasztalatuk
megváltozott képességű gyere-
kekkel is, akik szintén kipróbálhat-
nak foglalkozásokat, a beszéd vagy

hallás/látás korlátozottságaival
élők is alkothatnak, szerepelhet-
nek, megnyilvánulhatnak nálunk.

Médiaszertár: Bűvösvölgy online

A pandémia a Bűvösvölgy köz-
pontokat is rákényszerítette, hogy
átmenetileg szüneteltessék a lá-
togatók fogadását. A közoktatás
digitális platformra állásával pár-
huzamosan, tavaly márciusban
indítottuk el zárt, pedagógusoknak
szóló Facebook-csoportunkat, a
Médiaszertárt. A mára már több
mint kilencszáz főre nőtt közös-
ség a médiaértés fejlesztésében
érintett média-, magyar-, történe-
lem, etika-, vizuális kultúra vagy
éppen informatikanárokból áll.
Három központunk oktatói ezzel a
közösséggel egyeztetve készítene
oktatási segédanyagokat, amelyek
a weboldalunk Médiaszertár-ro-
vatában érhetőek el – könnyen
kereshetően és bárki számára in-
gyenesen. Az anyagok arra törek-
senek, hogy a médiaértés tanul-
ságait olyan médiaszövegekből
olvassák ki, amelyeket a gyerekek

3. kép

is ismernek, vagy amelyekkel szívesen foglalkoznak.

A vizuális kultúra oktatásában segíthetnek azok a rövid képelemzések, amelyek például egy manchesteri Szilveszter-éj nevezetes sajtófotója mögött mutatnak rá a klasszikus festészet kompozíciós elveire, vagy a politikai reprezentáció kódjait vizsgálják Donald Trump egy családi fotóján, vagy Emmanuel Macron egy Insta-képén. Hasonlóan hasznosak lehetnek a reklámalemezések, amelyek egy visszatérő szín, motívum hatásait, a logó szerepét és súlyát, a szlogen értékét mérlegelik, vagy a parfüm, a csoki, kávé reklámozásának termékcsoportra szabott kliséit és hatáselemeiket veszik sorra.

„Alsósokra hangolva” címmel indított sorozatunk súlyos hiányt pótol: a netbiztonság és a netes jelenlét kérdéseit az alsósok a számára rendezti óratervekké, akik a célzott médiaoktatásból még kimaradnak, miközben okoseszközeiken egyre korábban válnak médiafogyasztóvá és jelenítik meg, fejezik ki magukat is a digitális felületeken.

A sokszínű és gyorsan használatba vehető kínálatot erősíti az Eligazító című videósorozatunk, amelyben olyanok beszélnek aktuális médiaértési kérdésekről, akikre a gyerekek maguktól is kíváncsiak: fiatal influenzazerek, a Youtube aktuális hősei. A sorozat első darabjaiban Csebe az álhírekről, Viszok Fruzsival az influenzazerek dilemmáiról ad rövid helyzetképet, „Tanulom magam” Attis pedig Tillával beszélget a leglátványosabb élő tévés produkciókról – egy ilyen produkció színpadai mögött.

A Médiaszertár óratervei, cikkei, videói tetszőlegesen alkalmi tantervekké rendezhetők. Munkatársaink tanácsokat és példákat is mutatnak ilyen moduláris tervek összeállításához. A segédanyagok tára a pandémiás időszakban egyenletesen bővült, a közösség pedig továbbra is örömmel fogadja a csatlakozó pedagógusokat.

4. kép

Hivatkozások

A Médiaszertár a Bűvösvölgy honlapján:

<https://buvosvolgy.hu/tudastar>

A Médiaszertárhoz kapcsolódó zárt csoport a Facebookon:

<https://www.facebook.com/groups/mediaszertar>

A szövegben említett segédanyagok az említés sorrendjében:

https://buvosvolgy.hu/tudastar/video/Az_utcan_hever

https://buvosvolgy.hu/tudastar/video/Csaladi_portre

https://buvosvolgy.hu/tudastar/cikk/Politika_muveszet_reprezentacio_a_tekintelyes_lazasag

https://buvosvolgy.hu/tudastar/cikk/Piros_a_baratod

https://buvosvolgy.hu/tudastar/cikk/Reklamos_kutyatipologia

https://buvosvolgy.hu/tudastar/cikk/Logo_jel_es_varazslat

https://buvosvolgy.hu/tudastar/cikk/Mire_kepes_a_szlogen

https://buvosvolgy.hu/tudastar/cikk/Latod_ezt_az_illatot

https://buvosvolgy.hu/tudastar/cikk/Kenzo_World__Aki_mer_az_nyer

https://buvosvolgy.hu/tudastar/cikk/Csoki_nemcsak_gyerekeknek

https://buvosvolgy.hu/tudastar/cikk/Frissen_porkolt_erzelmeink_Hogyan_probalnak_hatni_rank_a_kave-reklamok

[https://buvosvolgy.hu/tudastar/oravazlat/Alsosokra_hangolva__mediatudatossagot_fejleszto_oratervek_Akorulottunk_levo_digitalis_vilag\(a_sorozat_elso_darabja\)](https://buvosvolgy.hu/tudastar/oravazlat/Alsosokra_hangolva__mediatudatossagot_fejleszto_oratervek_Akorulottunk_levo_digitalis_vilag(a_sorozat_elso_darabja))

https://buvosvolgy.hu/tudastar/video/Eligazito_alhitek_Csebevel

https://buvosvolgy.hu/tudastar/video/Eligazito_influenzazerek_Viszok_Fruzsival

https://buvosvolgy.hu/tudastar/video/Eligazito_showbiznisz_Tillaval_es_Tanulom_magam_Attissal

https://buvosvolgy.hu/tudastar/oravazlat/A_Mediaszertar_anyagainak_iskolai_felhasznalasarol